

Μαριάννα Κορομηλά
Βιβλιοπαρουσίαση

Πέμπτη 16/1/2014

Γιάννης Ατζακάς,
Φως της Φονιάς

(ΑΓΡΑ 2013)

Σε εκείνες τις κουβέντες όπου ανακυκλώνουμε, όλο και συχνότερα τον τελευταίο καιρό, το θεμελιώδες (όσο και παιδαριώδες) ερώτημα «τι είναι η πατρίδα», και κατά συνέπεια «ποιος είναι πατριώτης», θα σας πρότεινα να μην εμπλακείτε σε ατέρμονες κι ατελέσφορες συζητήσεις (που κρατούν από τον καιρό του Κολοκοτρώνη και του Κωλέττη). Η δική μου απάντηση θα ήταν «διάβασε το *Φως της Φονιάς*». Ένα συναρπαστικό βιβλίο. Στις εκδόσεις Άγρα, όπως κι όλα τα άλλα βιβλία του Ατζακά.

Ένας φίλος, μου έλεγε τις προάλλες ότι διάβασε το νέο βιβλίο του Ατζακά σε τρία μερόνυχτα. Θυμήθηκα εφηβικές συνήθειες – τότε που πέφταμε με τα μούτρα. Συνεπαρμένοι. Ερωτευμένοι με το / ή τα πρόσωπα του μύθου. Δοσμένοι ολόψυχα στους κόσμους που μας άνοιγε η λογοτεχνία. Κι είναι ωραία αυτή η λειτουργία της επιστροφής στις νεανικές πρακτικές, που κατορθώνει ο μάστορας Ατζακάς. Γιατί το *Φως της Φονιάς* διηγείται τα τρία γυμνασιακά χρόνια ενός έφηβου, που κι αυτός διαβάζει λογοτεχνία μαγεμένος όπως κι εμείς. Μας γυρίζει πίσω, λοιπόν, και μας κάνει να συνταχθούμε με τον έφηβο της ιστορίας του. Να τον αγαπήσουμε. Να ζήσουμε τις πίκρες και τα χτυποκάρδιά του. Να απολαύσουμε

τις επιτυχίες. Να θυμώσουμε με τη μικροψυχία των ανθρώπων, όπως θυμώνει κι αυτός. Να εξεγερθούμε από τις αδικίες και το αποπνικτικό κλίμα της εποχής. Να αντιπαθήσουμε τους απαίσιους. Να διερωτηθούμε, δίχως να μπορούμε να εξηγήσουμε. Να ξελογιαστούμε με την όμορφη Έλλη και να την βάλουμε στην καρδιά μας για την εντιμότητά της –έστω κι αν αρνήθηκε τον έρωτά μας. Όλα αυτά συμβαίνουν επειδή ο Ατζακάς μας ανοίγει έναν ολόκληρο κόσμο. Κι εμείς τον ρουφάμε, όπως τότε, όταν το εφηβικό μυαλό μας πηλαλούσε στους μαγικούς κόσμους των βιβλίων.

Είμαστε ευτυχείς που, λόγω συνταξιοδότησης, βρήκε επιτέλους ο Ατζακάς χρόνο για να αφιερωθεί στο γράψιμο. Και «αγαθή τύχη», διότι έπεσαν τα γραπτά του στα χέρια του Σταύρου Πετσόπουλου.

Για πολλούς από εμάς, ο έφηβος του Ατζακά είναι παλαιός φίλος. Είναι το ορφανό Γιαννούδι, γεννημένο το 1941 στον Θεολόγο της Θάσου. Το γνωρίσαμε μωρό και τόσο δα παιδάκι στο χωριό, με το πρώτο μυθιστόρημα του Ατζακά τα *Διπλωμένα φτερά* (εκδόσεις Άγρα, 2007). Εκείνο το Γιαννούδι έγινε Γιάννης, όταν το έστειλε η γιαγιά του στη «βασίλισσα» (δηλαδή στις Παιδουπόλεις της Φρειδερίκης) για να μάθει τέχνη και λίγα γράμματα, να γίνει άνθρωπος.

Με το δεύτερο μυθιστόρημα, που τιτλοφορείται *Θολός βυθός* (εκδόσεις Άγρα, 2008), ακολουθήσαμε τον οκταετή Γιάννη στην Παιδούπολη της Κηφισιάς, κι ύστερα στην Παιδούπολη έξω από τη Βέροια, κι αργότερα στις πρώτες γυμνασιακές τάξεις στη Θεσσαλονίκη.

Τώρα, ο Γιάννης, ύστερα από απουσία οκτώ χρόνων, γυρίζει στη Θάσο. Το διάστημα αυτής της οκταετούς απουσίας είναι κρίσιμο, γιατί όλα έχουν αλλάξει. Αφενός, έχουμε διανύσει την Κατοχή και τον Εμφύλιο και βρισκόμαστε στη μετεμφυλιακή δεκαετία του '50. Στα μέσα του ψυχροπολεμικού '50. Οι κοινωνικές συνθήκες –τόσο στο αστικό όσο και στο αγροτικό περιβάλλον–, όπως και οι νοοτροπίες, είναι πλέον εντελώς διαφορετικές. Οι αλλαγές έγιναν ταχύτατα και βίαια. Δίχως μεταβατικά στάδια. Αφετέρου, στην διάρκεια της οκταετίας, ο Γιάννης δεν είναι πια το Γιαννούδι. Μεσολάβησε ο *Θολός βυθός*: οκτώ χρόνια στην άγρια ελληνική ξενιτιά του '50, αλλά και το πέρασμα στην εφηβεία ενός αβοήθητου χωριατόπαιδου, που βρέθηκε ανεξήγητα, βίαια και ξαφνικά, έγκλειστο σε ένα τεχνητό περιβάλλον. Παγερό. Δίχως επαφή με τον έξω κόσμο. Το Θασόπουλο είναι μοναχό κι ολότελα ξένο. Χωρίς κανέναν δικό του, χωρίς κανέναν μακρινό, έστω, συγγενή, κάποιον γνωστό, ούτε καν κάποιον συντοπίτη. Στην Κηφισιά ήταν ένα κοριτσάκι από τη Θάσο. Στη Βέροια κανείς. Ο έρημος ο Γιάννης είναι έρμαιο στα χέρια των ανθρώπων της βασίλισσας.

Με το *Φως της Φονιάς* ολοκληρώνεται η τριλογία στην οποία οι πρωταγωνιστές είναι τρεις:

- Ένα μικρό παιδί (θύμα του Εμφύλιου) που μεγαλώνει: το Γιαννούδι – Γιάννης, ο γιός του χαμένου αντάρτη
- Η γιαγιά και συνάμα μάνα του, η κυρά Βενετιά, μία γερόντισσα-ηρωίδα της σκληρής αγροτικής καθημερινότητας
- Κι ένας γενέθλιος τόπος, ο Θεολόγος, κεφαλοχώρι της Θάσου, που είναι ένα μοναχικό νησί του Βόρειου Αιγαίου, μολονότι βρίσκεται κοντά στα παράλια της Ανατολικής Μακεδονίας και σε μικρή απόσταση από την Καβάλα. Δεν θα ήθελα να την περάσω έτσι βιαστικά τη Θάσο –γιατί είναι ένας τόπος με μεγάλη και βαρύνουσα ιστορία – αλλά προέχουν άλλα ζητήματα τώρα.

Η γιαγιά και ο τόπος, λοιπόν, κυριαρχούν στα *Διπλωμένα φτερά* (το πρώτο βιβλίο) και απουσιάζουν δραματικά από τον *Θολό βυθό*. Όταν πήγε, μάλιστα, η γιαγιά μια φορά να δει τον εγγονό στην Παιδούπολη στη Βέροια, ο Γιάννης ένοιωσε άβολα. Ντράπηκε, στενοχωρήθηκε, δυσαρεστήθηκε. Δεν την ήθελε. Το Γιαννούδι της όδευε προς τον ‘γενιτσαρισμό’ (δεν μου πολυαρέσει αυτός ο όρος, νομίζω όμως ότι είναι χρήσιμος για να συνεννοηθούμε).

Μαζί με τη γιαγιά, ο Γιάννης είχε αφήσει πίσω και τη Θάσο. Έπρεπε να προσαρμοστεί στο κλίμα της Παιδούπολης για να επιζήσει. Δίχως αναφορές. Δίχως μνήμη. Το καταπληκτικό είναι ότι ο Γιάννης επέζησε χάρη στη γιαγιά και στη γενέθλια γη. Οι τρεις πρωταγωνιστές της τριλογίας είναι στην πραγματικότητα ένας. Τόσο αλληλένδετοι είναι αυτοί μεταξύ τους. Δεν τους χώρισαν ούτε οι μηχανισμοί της βασιλίσσας.

Στο τρίτο βιβλίο αποδεικνύεται, με επαγωγικό και άκρως σαγηνευτικό τρόπο, ότι ο τόπος και η γιαγιά –δηλαδή η ενσάρκωση του τόπου– δεν είχαν εγκαταλείψει ούτε λεπτό τον ξενιτεμένο Γιάννη. Μας το αποκαλύπτει ο Ατζακάς πριν ανοίξουμε το βιβλίο, καθώς πέφτει το βλέμμα μας στο εξώφυλλο με τις ελιές και στον τόσο δυναμικό και παράξενο τίτλο, τον γραμμένο με κόκκινα γράμματα.

Αν και τα φιλολογικά πράγματα δεν είναι τα χωράφια μου, ως βιβλιοφάγος θέλω να πω ότι με ενθουσιάζει, και με διαολίζει συνάμα, αυτή η παρήχηση που συνδέει δύο άσχετες και εντελώς αντίθετες μεταξύ τους λέξεις: Φως – Φονιάς. Σε δεύτερη ανάγνωση, η συσχέτισή τους γίνεται, ως έναν βαθμό, κατανοητή από το άρθρο που είναι γένους θηλυκού. Η Φονιά, λοιπόν, είναι τοπωνύμιο. Ένας κάβος της Θάσου. Όσο για το φως, ο Ατζακάς έχει μία μοναδική ικανότητα να αντιλαμβάνεται τον αιθέρα. Την διαύγεια, την απαλότητα, την φωτεινότητα, την χρωματική κλίμακα κι όλες τις εναλλαγές αυτών των ‘αιθέριων’ στοιχείων.

Εμείς οι άλλοι, ή πολλοί από εμάς, δεχόμαστε την ευεργετική τους λειτουργία χωρίς να τα παρατηρούμε συστηματικά. Και, φυσικά, χωρίς να μπορούμε να τα περιγράψουμε. Με αυτά τα εξάισια πράγματα συνδιαλέγονται οι ναυτικοί και οι ζωγράφοι. Όμως ο Ατζακάς, σαν να ’ταν ναυτικός, διαβάξει την ατμόσφαιρα,

οσφραίνεται τον αέρα, νιώθει την πνοή, διακρίνει τα αδιάγνωστα σημάδια, λαμβάνει τα μηνύματα και μας τα μεταδίδει. Στο *Φως της Φονιάς* πρωταγωνιστεί και πάλι ο γενέθλιος τόπος, ο οποίος κυριαρχεί ιδίως στο πρώτο μέρος, τον «Νόστο», που καταλαμβάνει περίπου το μισό βιβλίο. Αλλά και σε διάφορα κεφάλαια του δεύτερου και τρίτου μέρους, επιστρέφουμε μαζί του σε αυτή την πατρίδα, που σφράγισε όλη την ύπαρξη του συγγραφέα.

Για να αιτιολογήσω την επιλογή του θέματος στο οποίο εστιάζω απόψε –αλλά και την παρουσία μου εδώ– πρέπει να δηλώσω ότι η συνάντησή μου με τον Ατζακά γίνεται σε αυτόν γενέθλιο τόπο. Και σε άλλα πολλά σημεία της διαδρομής. Όμως ο τόπος είναι αυτός που με συνταράζει. Γιατί πιστεύω ακράδαντα ότι η μόνη σταθερή της ιστορικής εξέλιξης είναι η γεωγραφία: κατ' αρχήν το φυσικό περιβάλλον και στη συνέχεια το βιωμένο φυσικό περιβάλλον, με άλλα λόγια: οι λειτουργίες και οι διαδικασίες με τις οποίες η κάθε κοινωνική ομάδα υπάρχει και συνυπάρχει σε έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, συνδιαλέγεται με τα άλογα στοιχεία της φύσης και τα εξανθρωπίζει. Εξοικειώνεται και εξοικειώνει. Επεμβαίνει, εκμεταλλεύεται, αναπτύσσει και αναπτύσσεται.

Περιορίζομαι στον αγροτικό κόσμο, και στις παραδοσιακές κοινωνίες, γιατί αυτός είναι ο κόσμος της τριλογίας του Ατζακά. Μας τον αφηγείται στα *Διπλωμένα φτερά*, το βιβλίο-αφιέρωμα στη γιαγιά Βενετιά. Εκείνος είναι ένας μικρούλης που, δίχως να το συνειδητοποιεί, ζει μέσα σε ένα ταπεινό αγροτικό νοικοκυριό με το οποίο κλείνει ο μεγάλος ησιόδιος κύκλος της παραδοσιακής αγροτιάς.

Είχα την εξαιρετική τιμή να παρουσιάσω τα *Διπλωμένα φτερά*, πριν από επτά χρόνια. Τότε, αναφέρθηκα εκτενώς στα έργα και τις τελευταίες ημέρες του ησιόδιου αγροτικού βίου, όπως τα αποτύπωσε με κάθε λεπτομέρεια ο Ατζακάς. Ένα κείμενο-σταθμός στην ελληνική λογοτεχνία. Ταυτόχρονα, ένα από εκείνα τα μοναδικά κείμενα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πηγή για τη μελέτη του ακατάγραφου και εν πολλοίς καταφρονεμένου και λησμονημένου αγροτικού κόσμου. Η ελιά και το λάδι, το αμπέλι, το ψωμί, ο διατροφικός πολιτισμός, οι εποχές και η οικιακή οικονομία, ο φούρνος, το κελάρι, τα ζωντανά, οι καιρικές συνθήκες και η αέναη επανάληψη. Στον τόπο περικλείονται τα πάντα.

Προσοχή όμως. Ο Ατζακάς δεν είναι λαογράφος, δεν είναι εθνολόγος, ούτε ανθρωπολόγος. Τα βιβλία του δεν πρέπει να καταταγούν στο κλασικό είδος της ηθογραφίας. Ούτε βέβαια σε εκείνο το χρησιμότερο είδος της πατριδογραφίας, στο οποίο είχαν επιδοθεί κυρίως οι δάσκαλοι παλαιότερων εποχών. Ο Ατζακάς δεν μιλάει για τον τόπο του. Για τον εαυτό του μιλάει. Ο ίδιος είναι ένα κομμάτι αυτού του τόπου. Φέρει μέσα του τα βιώματα του γενέθλιου περιβάλλοντος, όπως οι πρόσφυγες, που κινητοποιήσαν όλες τις δυνατότητες του μηχανισμού της μνήμης, για να μην χάσουν από τα μάτια τους τη, χαμένη κατά τα άλλα, Πατρίδα. Δίχως την Πατρίδα, θα ήταν επί ξύλου κρεμάμενοι Έρμαιοι. Κορμιά χωρίς ταυτότητα. Χωρίς υπόσταση. Συμπυκνώνοντας όλα τα συστατικά της, την έκρυσσαν στην ψυχή τους. Μαζί, έκρυσσαν και τον πόνο τους για τη βαριά απώλεια. Έπρεπε να επιζήσουν στον ξένο και άκαρδο τόπο (τη μητριά-πατρίδα, σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό του Γκανά), όπως έζησε το Γιαννούδι στα

συρματοπλέγματα της Παιδούπολης. Τον έσωσαν οι μνήμες του βιωμένου περιβάλλοντος. Έστω κι αν έδωξε τη γιαγιά (μια απειλητική υπενθύμιση της αποκοπής του λώρου), στο *Φως της Φονιάς* επιστρέφει στη μήτρα. Εδώ αποκαλύπτεται περίτρανα η λειτουργία της μνήμης και η δυναμική της μικρογεωγραφίας.

Διαλέγω ένα ελάχιστης σημασίας περιστατικό. Η γιαγιά ζητάει από τον Γιάννη να πάει ως τ' αμπέλι, για να «διεί αν δέσαν τσαμπιά τα κλήματα». Ο έφηβος δεν θυμάται καλά τον δρόμο «πάνε τόσα χρόνια» λέει στη γιαγιά. «Απ' το σπίτι φαίνεται τ' αμπέλι μας, να βγούμε να σ' ανρέψω (ορμηνέψω) το δρόμο» λέει η γιαγιά, και βγαίνοντας στο μπαλκόνι «του έδειξε σ' ένα ξάγναντο, έξω από το χωριό».

Διαβάζω τη συνέχεια (σελ 76-77):

«Γνώρισε αμέσως το πορτί από το αμπέλι τους και στάθηκε». Αυτό το πορτί από το αμπέλι, που το άφησες οκτώ χρονών κι ύστερα από χρόνια το αναγνωρίζεις –το γνωρίζεις αμέσως– αυτό είναι η Πατρίδα.

Ξαναρχίζω την ανάγνωση κι αυτή τη φορά θα διαβάσω χωρίς παρεμβολές:

Γνώρισε αμέσως τὸ πορτί ἀπὸ τὸ ἀμπέλι τους, καὶ στάθηκε. Οἱ σαινίδες του εἶχαν σκεβρώσει ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ σὲ μεριὲς ἦταν σαρακοφαγωμένες. Ξετύλιξε τὸ σκουριασμένο σύρμα ποὺ τὸ ἀσφάλιζε καὶ πέρασε μέσα. Περπάτησε ἀργὰ μέσα ἀπὸ τὰ κλήματα, κι ἔφτασε ὠς τὴν ἄκρη του ποὺ κρεμόταν πάνω ἀπὸ τὴ ρεματιά. Γυρνώντας, σταμάτησε στὶς συκιὲς δίπλα στὸ χαμηλὸ πεζούλι ποὺ χώριζε τὴ μεσαία ἀπὸ τὴν τρίτη στενὴ λάντα. Τὰ δύο δέντρα ἦταν φορτωμένα καρπὸ, κι οἱ κληματσίδες γύρω του ἔγερναν ἀπὸ τὰ ἀγουρωπὰ τσαμπιά τους. Ὁ παππούς του ὁ γερο-Γιάννης μπορεῖ νὰ ἦταν ἀπὸ τέσσερα χρόνια τώρα συχωρεμένος, τ' ἀμπέλι τους ὅμως κρατοῦσε ἀκόμη λίγο ἀπὸ τὸ παλιὸ μπερεκέτι.

Ὁ ἥλιος μεσουρανοῦσε ἀκόμη, κι ὁ Γιάννης ἦρθε καὶ κάθισε στὸν ἴσκιο τοῦ πεύκου. Ἀπὸ κεῖ μποροῦσε νὰ βλέπει ἀπὸ τὴ μιὰ τὶς ἀπογυμνωμένες πλαγιὲς κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὶς δασωμένες ράχες, πρῶτα νὰ χαμηλώνουν ἀπὸ τὶς κορφὲς τοῦ Προφήτη Ἡλία καὶ τοῦ Ἁι-Δημήτρη, καὶ μετὰ νὰ χωρίζονται ἀπὸ τὴ βαθιὰ λαγκαδιὰ ποὺ χάραζε τὸν τόπο ὠς κάτω, τὴ θάλασσα τοῦ Ποτοῦ. Τὸ χωριὸ ἀντίκρου του, μὲ τὶς πέτρινες στέγες του, ἂν δὲν ἦταν οἱ ἀσβεστωμένοι τοῖχοι καὶ τὰ ἀντιφεγγίσματα ἀπὸ τὰ τζαμωτὰ τῶν σπιτιῶν του, θὰ χώνευε στὴν τραχιὰ ἀγκάλη τῆς Χαλατσούκας. Ξεχώριζαν μόνον τὰ καμπαναριὰ τῆς Ἁγια-Παρασκευῆς καὶ τοῦ Ἁι-Δημήτρη. Τὰ κυπαρίσσια στὸν Ἁι-Γιάννη καὶ τὸν Ἁι-Νικόλα σημάδευαν μὲ δυνατὲς κοντυλιὲς τὰ πέρατα τῶν δύο μαχαλάδων του.

“Ένα έλαφρὸ ἀεράκι, πού κατέβηκε ἀπὸ τὰ ὑψώματα, πέρασε μ’ ἓνα σιγανὸ βουητὸ μέσα ἀπὸ τὶς πευκοβελόνες κι ἀνατάραξε τὰ κλαδιά.

Μιὰ θαμπὴ εἰκόνα ἤρθε τότε στὴ μνήμη του. Ἦταν ἐδῶ ὁ παππούς κι ἡ γιαγιά, θυμῆθηκε, καὶ μαζί τους ἦταν κι ὁ πατέρας του. Εἶχαν σταματήσῃ τὸ σκάψιμο, εἶχαν καθίσει στὸν ἴσκιο τοῦ πεύκου νὰ ξεποστάσουν, κι εἶχαν ἀπλώσει σὲ μιὰ πετσέτα τὸ προσφάι τους. Ὁ πατέρας του εἶχε ἀκουμπήσει τὴν πλάτη του στὸν κορμό, καὶ τὸ ἀνοιξιὰτικο ἀεράκι ἔπαιζε στὸ μέτωπό του μὲ τὰ ἰδρωμένα μαλλιά του. Ζήτησε τότε, σὰν καλὸ παλικάρι πού ἦταν, νὰ πεταχτεῖ νὰ γιομίσει τὸ λαγῆνι κάτω στὴ ρεματιά. Ὅταν γύρισε, ὁ πατέρας τοῦ χαμογέλασε καὶ τοῦ χάιδεψε ἀπαλὰ τὸ κεφάλι. Πότε εἶχε γίνει αὐτό; Πρὶν βγεῖ στὸ βουνό, ἀνοιξή τοῦ ’47 πρέπει νὰ ἦταν. Στὶς παιδοπόλεις ἀργότερα, ἡ μορφή του εἶχε μὲ τὰ χρόνια ὀλότελα σβηστεῖ ἀπὸ τὴ μνήμη του, καὶ οὔτε πού ἤθελε πιά νὰ θυμᾶται.

«Οὔτε πού ἤθελε πια νὰ θυμάται» ἀλλὰ θυμόταν. Ἀκόμα καὶ τὸ πορτί ἀπὸ τὸ ἀμπέλι.

Αγαπητέ Ατζακά. Τρεῖς δεκαετίες «ανακρίνοντας» τοὺς πρόσφυγες τῆς πρώτης γενιάς, ἐξήσα μαζί τους σε δεκάδες γενέθλιους τόπους κι ἔκανα τα μεγάλα ταξίδια, ανακτώντας τὸν χῶρο καὶ τὸν χρόνο. Κάποιοι εἶχαν φύγει δεκαπέντε ἢ εἴκοσι χρόνων. Ἄλλοι στα ἔξι ἢ στα οκτώ, ὅπως ὁ Γιάννης σου. Κι ὅμως. Μαζί με ἐκεῖνα τα ξεριζωμένα παιδαρέλια, ἐβλεπα ολοζώντανες τὶς παλαμίδες νὰ πετιοῦνται ἀπὸ τὴ θάλασσα στὴν προκυμαία, τὶς ἀζαλέες νὰ σκεπάζουν τὶς πλαγιές τῶν βουνῶν, τα σημάδια πού ἐδειχναν πότε θα πέσει τὸ πρῶτο χιόνι κι ἔτρεχα κι ἐγὼ μαζί για νὰ μαζέψουμε τα ζωντανά. Ὁ τρόπος τῆς ομιλίας τους, οἱ κινήσεις, οἱ χειρονομίες, οἱ σιωπές, τὸ βλέμμα, ὁ τόνος τῆς φωνῆς καὶ ἡ ντοπιολαλιά, τα δεκάδες πρωτάκουστα τοπωνύμια (μία ὀνομασία για κάθε βράχο, κάθε κάβο, κάθε ξέφωτο, κάθε πεζούλα καὶ κάθε ρεματιά, πού μόνον αὐτοὶ ἤξεραν τὴν ἐξήγησή της), ὅλα, σε μία ἀξεδιάλυτη ἐνότητα, παρέπεμπαν στὴν ἀφετηρία: τὸν γενέθλιο τόπο.

Εσύ, με αρωγὸ τὶς υποδόριες δυνάμεις τῆς μνήμης, πού εἶναι ἡ ἴδια ἡ ὑπαρξή μας, καὶ με τὴ βασανιστικὴ δοκιμασία τῆς γραφῆς, πού εἶναι ἡ δική σου τέχνη, με τὴ γοητεία τῶν ἀγνωστων τοπωνυμίων καὶ τὴ μαγεία τῆς ἀκατάληπτης ντοπιολαλιάς, πού τὴν κατέχεις τόσο καλά ὥστε νὰ τὴν περνάς στὸν ἀναγνώστη – δίχως νὰ ξενίζεται, δίχως νὰ δυσανασχετεῖ–, μας χάρισες ἓναν ὀλόκληρο μικρόκοσμο, πού δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴν ἀρχετυπικὴ μήτρα.

Τὸ μόνον πού δὲν καταλαβαίνω, εἶναι γιατί, ἐνῶ, καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ στα προηγούμενα βιβλία, αυτοβιογραφεῖσαι, μεταθέτεις τὴν εἰκόνα σου σε κάποιον ἄλλο Γιάννη. Ἴσως νὰ μας δώσεις μιαν ἀπάντηση, ἀπόψε.

Νομίζω ότι το πρώτο πρόσωπο θα είχε περισσότερη αμεσότητα. Πάντως, έστω και σε τρίτο πρόσωπο, το *Φως της Φονιάς* είναι ένα συγκλονιστικό βιβλίο. Κι ένα έπος για τα δημιουργήματα της πλάσης: τα πλάσματα των έξι ημερών της δημιουργίας. Ένα συναρπαστικό μάθημα ζωής.

Ο Ατζακάς, σαν καλός δάσκαλος, μας μαθαίνει να παρατηρούμε τον κόσμο γύρω μας (αυτό το αεράκι που περνάει μέσα από τα πεύκα) και να δίνουμε σημασία στην παραμικρή λεπτομέρεια, αναπόσπαστο στοιχείο της μεγάλης εικόνας.

Και σαν καλός φιλόλογος, άνθρωπος των γραμμάτων, μας έδειξε πώς μπορεί κανείς να χειρίζεται τον γλωσσικό μας πλούτο. Επιπλέον. Αφιέρωσε τη *Φονιά* στη μνήμη του μεγάλου γλωσσολόγου (και σπουδαίου δάσκαλου) Χρήστου Τσολάκη, και, για να μην ξεχνούμε τα άλλα χρέη: στη μνήμη του Γιώργου και του Νίκου Χουρμουζιάδη. Η αρχαιολογία, η φιλολογία και το θέατρο. Αλλά άφησε τη *Φονιά* και στα δυο παιδιά του. Τον Θύμιο και τον Γιώργο. Να 'χουν την πατρική κληρονομιά, για να πορεύονται.

Σαν άξιος εγγονός της κυρά Βενετιάς, ο Ατζακάς απέδωσε στις γυναίκες τον πρωταγωνιστικό τους ρόλο στην παραδοσιακή κοινωνία και τις κατέστησε ορατά πρόσωπα της Ιστορίας.

Μα πάνω από όλα, τίμησε το ύψιστο αγαθό αυτής της δύσκολης πατρίδας: το φως. Για το φως έχει γράψει τη *Φονιά*. Σα να ήθελε να ξοφλήσει το χρέος όλων μας προς αυτό το μέγα ευεργέτημα. Κι έβαλε στην προμετωπίδα, από τον 'Πόρφυρα' του Διονυσίου Σολωμού, «Άστραψε φως κι εγνώρισεν ο νιός τον εαυτό του».

Τι άλλο να πει κανείς για αυτή τη λαμπρή εκδοχή της πατρίδας.

Μαριάννα Κορομηλά, Ιανουάριος 2014

Δημοσιεύτηκε

στην Ιστοσελίδα της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα και του Αρχείου

<http://www.apan.gr>

στις 30/1/2014

Προηγήθηκε η αναδημοσίευση της βιβλιοπαρουσίασης που έκανε η Λίζυ

Τσιριμώκου για την εφημερίδα *TA NEA*

(θα βρείτε το κείμενο στα Νέα της Ιστοσελίδας μας με ημερομηνία 16/1/2014)